

ὀριζοντία δοκὸς τοῦ ἐλαιοτριβείου, διὰ τῆς κεντρικῆς ὀπῆς τῆς ὁποίας στρέφεται ἡ κορυφὴ τοῦ κοιλίου τοῦ πιέζοντος τὰς ἐλαίας Ἀθ. Συνών. βορδωνάρι 3. 3) Ὑπὸ τὸν τύπ. κάτω βορδωνάρις ἢ βορδουνάρις, ἢ ὡς βάσις τοῦ ἐλαιοτριβείου χρησιμεύουσα παχεῖα δοκὸς Ἀθ.

Β) Μετων. 1) Ἀνθρωπος ἀγροϊκὸς καὶ βάναντος Κρήτ. Τήν. κ. ἀ.—(Πανδῶρ. ἐνθ' ἀν.) Συνών. βόρδω B 2. 2) Ἀνθρωπος σωματώδης καὶ χοντροκαμωμένος Τήν. κ. ἀ. 3) Ἐπιθετικ. ρωμαλέος Τήν.

Πβ. βορδωνάρι, βορδώνι.

βορδωνεά ἢ, ἀμάρτ. βορδουνεά Μεγίστ.

Ἐκ τοῦ οὗς. βορδώνι καὶ τῆς παραγωγικῆς κατλ. -εά.

Τὸ φυτὸν ἀσφόδελος 1, ὁ ἰδ.

βορδώνι τό, βορδώνιν Κύπρ. βορδώνι Ἀθ. Καπ. Κάρπ. Νάξ. (Ἀπύρανθ. Κορων.) Πάρ. Πελοπ. (Λακων. Μάν.) Σίφν. Χίος κ. ἀ.—Λεξ. Πρω. Δημήτρ. βορδών' Καπ. (Ἀραβάν.) βορδών' Καπ. (Ἀνακ. Τελμ.) βορτώνιν Κύπρ. βορτών' Καπ. (Σίλατ. Σινασσ.) ὀρδώνι Κάρπ. βορδών' Στερελλ. (Αἰτωλ.) βορδώνι Καπ. Φάρασ.) βορδών' Καπ. (Φερτ.) βορτώνι Καπ. (Φάρασ.) βορδούνι Καπ. Μεγίστ. Νάξ. μουρδώνι Θράκ. Κεσάν.) ὀρδώνι Χίος.

Ἐκ τοῦ μεσν. οὗς. βορδώνιον, παρ' ὃ καὶ βορδώνιον καὶ βορδώνιν. Ὁ τύπ. μουρδώνι κατ' ἐπίδρασιν τοῦ συνών. μουλάρι.

Α) Οὗς. 1) Ἡμίονος ἀλλαχοῦ μὲν ὁ συνήθους μεγέθους, ἀλλαχοῦ δὲ ὁ μικροῦ Ἀθ. Θράκ. (Κεσάν.) Καπ. (Ἀνακ. Ἀραβάν. Σίλατ. Σινασσ. Τελμ. Φάρασ. Φερτ.) Κύπρ. Πάρ. Πελοπ. (Λακων. Μάν.) κ. ἀ.—Λεξ. Πρω. Δημήτρ.: Ἀσμ.

Ἀι Βασίλης ἔρχεται ἀπὸ τὴν Καισαρίτσα, σέρνει μουλάρι δώδεκα, βορδώνια δεκατρία (ἐν παραλλαγῇ ἀντὶ βορδώνια λέγεται μουρδώνια) Κεσάν.

Ἐφτά βορτώνια φόρτωσεν ὠτίτσα καὶ μυτίτσα (ὠτίτσα = ὠτα, μυτίτσα = μύτες) Σίλατ. 2) Ἡμίονος τερατώδης ἐξ ὄνου πατρὸς καὶ μητρὸς ἀγελάδος (πεπαισμένως) Στερελλ. (Αἰτωλ.) 3) Ἴππος ἐνορχίς, ἐπιβήτωρ Νάξ. (Ἀπύρανθ. Κορων. κ. ἀ.) 4) Ράβδος Κύπρ.

5) Ἡ μεγάλη κορυφαία δοκὸς τῆς στέγης ἢ στηρίζουσα τὰς ἐκατέρωθεν μικροτέρας δοκοὺς Χίος—Λεξ. Πρω. Δημήτρ. 6) Τὸ φυτὸν ἀσφόδελος Μεγίστ.

Β) Ἐπιθετικ. 1) Μεστός, ἐπὶ γεννήματος Κάρπ.: Τὸ σιτάρι εἶναι ὀρδώνι σὰ φασούλ-λι. 2) Στερεὸς Κάρπ.: Ὀργον βορδώνι. β) Σκληρὸς, μὴ βρουσμένος καλῶς, ἐπὶ ὀσπρίων Σίφν.: Κουκχιά βορδώνια. 3) Ἀνεπτυγμένος, ζωηρὸς, σπαργῶν, ἐπὶ φυτῶν ἐν γένει Κάρπ.

Πβ. βορδωνάρι, βορδωνάρις.

βορδωνιάζω Βιθυν. Ρόδ. βορδωνιάτσω Σίφν. βορδωνιάζω Πελοπ. (Συκεά Κορίνθ.) βορδινιάζω Κρήτ. βορδουνιάζω Θράκ. (Σουφλ.) βορτωνιάζω Κύπρ. βορτουινιάζω Κύπρ. γορδινιάζω Σύμ.

Τὸ μεσν. βορδωνιάζω. Περί τῆς λ. ἰδ. ΣΔεινάκ. ἐν Λαογραφ. 7(1923) 283 κέξ.

1) Σκληρύνομαι ἔνεκα βράσεως ἀτελοῦς, ἐπὶ ὀσπρίων ἢ λαχανικῶν Πελοπ. (Συκεά Κορίνθ.) Σίφν.: Ἡβορδωνιάσανε τὰ φασόλγια Σίφν. Βορδανιάσαν τὰ κολοκύθια—τὰ χόρτα Συκεά Κορίνθ. Συνών. ἀγουριδιάζω 3. 2) Σήπομαι Κρήτ. Κύπρ.: Βορδίνιασα δὲ σπαρμένα ἀπὸ τῆ βροχῇ Κρήτ. Οἱ ἐλαῖες ἐβορδουνιάσασιν (ἐπὶ ἐλαίων συσσωρευμένων ἐτοιμῶν πρὸς ἔκθλιψιν) Κύπρ. β) Ἀνα-

δίδω κακὴν ὁσμὴν Ρόδ.: Ἐβορδώνισαsen τὸ φαεῖ. γ) Μαραίνομαι, κιτρινίζω Κύπρ.: Ἐβορτωνιάσαν τὰ κολότθα (κολοκύθια). 3) Σχηματίζονται ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας μου τραχεῖαι πτυχαί, ζαρώνω Σύμ.: Ἐγορδινιάσαν ἀπὸ τὸ νερὸ τὰ δαχτύλγια μου—τὰ χέρια μου. Ἐγορδινιάσαν τὰ κουκχιά. IV) Κοκκινίζω ἀπὸ ἑξαψιν ὀργῆς Θράκ. (Σουφλ.): Τί ἑπαθίς κι βορδούνισαίς; V) Κατέχομαι ὑπὸ ἀϋπνίας Βιθυν.: Ἀπόψε ὡς τὸ πουργὸ βορδώνισα.

βορδωνίζω ἀμάρτ. βορτωνίζω Κύπρ. βορτωνῶ Κύπρ. Μέσ. βορδωνίζομαι Κύπρ.

Ἐκ τοῦ οὗς. βόρδωνας, δι' ὃ ἰδ. βόρδω.

1) Γίνομαι ὡς ἡμίονος, παχύνομαι: Παροιμ.

Ἀλ-λοι σπέρνουν τῶν θερίζουν | τῶ ἄλλοι τρῶν τῶν βορτωνίζουν

(ἐπὶ τῶν ζώντων εἰς βάρος ἄλλων). Συνών. βορδεύω 1. 2) Μέσ. παραφέρομαι, ἐξοργίζομαι.

βορδωνόμουλος ὁ, ἀμάρτ. βορτωνόμουλος Κύπρ. βορτωνόμουλον τό, Κύπρ.

Ἐκ τῶν οὗς. βόρδωνας, δι' ὃ ἰδ. βόρδω, καὶ μουῦλος.

Μέγας ἡμίονος: Ἀσμ.

Τῶν με τ' ἀμάξα τὸ τῶν τῶν με τ' ἀδ-σὰ τὸ λάδιν τῶν με τὸ βορτωνόμουλον νὰ φέρνῃς τὸ λιβάνιν (ἀδ-σὰ = ἀσκιά).

βορδωνόμυλος ὁ, ἀμάρτ. βορτωνόμυλος Κύπρ.

Ἐκ τῶν οὗς. βόρδωνας, δι' ὃ ἰδ. βόρδω, καὶ μύλος.

Μύλος κινούμενος δι' ἡμίονου: Φρ. Ὁ δεῖνα γυρίζει βορτωνόμυλον (ἀσχολεῖται διαρκῶς με τὰ ἴδια πράγματα).

βορδωνόσπορος ὁ, ἀμάρτ. βορδουνόσπορος Μεγίστ.

Ἐκ τῶν οὗς. βορδώνι καὶ σπόρος.

Ὁ σπόρος τοῦ φυτοῦ ἀσφοδέλου.

βορδωρρούθουνος ἐπίθ. ἀμάρτ. βορδωρρίφουνος Πελοπ. (Κίτ. Μάν.)

Ἐκ τῶν οὗς. βόρδω καὶ ρουθούνι, παρ' ὃ καὶ ριφούνι.

Ὁ ἔχων διεσταλμένους τοὺς ρώθωνας.

βόρδω ὁ, Κρήτ. Κύπρ. βόρτω Κύπρ. βόρδωνας Βιθυν. Κέρκ. σβόρδωνας Κέρκ. βορδώνια ἢ, Κρήτ. Πελοπ. (Μάν.) βορτώνια Κύπρ. (Πάφ.)

Ἐκ τοῦ μεταγν. οὗς. βούρδων, παρ' ὃ καὶ μεσν. βόρδων, ὁ ἐκ τοῦ Λατίν. *burodo*.

Α) Οὗς. 1) Ἡμίονος ἄρρην Κύπρ. ἢ θήλυς Πελοπ. (Μάν.) β) Τὸ παιδί ὑβριστικῶς Κρήτ. Συνών. παλαιόπαιδο. 2) Μεγάλῃ πέτρα Κρήτ. 3) Σκληρὸν ἔκφυμα τοῦ δέρματος Κέρκ.: Ἐβγαλαν τὰ χέρια μου ἔνα ξαφνικὸ βορδώνους (ἔνα ξαφνικὸ = πληθος).

4) Ὁ ὀφθαλμὸς τοῦ κλήματος ὅταν φουσκώσῃ Κέρκ.

β) Ἡ τρυφερὰ κληματὶς τῆς ἀμπέλου Κύπρ. (Πάφ.)

5) Τρυφερὸς κλάδος δένδρου Κύπρ. (Πάφ.)

Β) Μετων. 1) Ἀνθρωπος βράδυκίνητος Κύπρ. 2) Ἀνθρωπος νωθρὸς τὸν νοῦν, ἀγροϊκὸς, ἀπαιδευτὸς Κύπρ. Συνών. βορδωνάρις B 1. 3) Ἐπιθετικ. ὁ μὴ κοιμώμενος, ἄυπνος Βιθυν.

βορδώχειλας ἐπίθ. ἀμάρτ. βορδάχειλας Πελοπ. (Οἰν.)

Ἐκ τῶν οὗς. βόρδω καὶ χεῖλος, παρ' ὃ καὶ ἀχείλη,

ἀντὶ βορραδωχείλης. Ὁ μεταπλασμός εἰς -ας διὰ τὴν γεγενημένην ἔννοιαν τοῦ ἐπιθέτου.

Ὁ ἔχων μεγάλα καὶ προεκτεταμένα χεῖλη ὡς τοῦ μιόνου.

βορραδάκι τό, κοιν. βορραδάκ' βόρ. ιδιῶμ. βορραδάκι Κρήτ. κ. ἄ.—Μποῆμ Ζωγρ. 40 βορραδάκι Πελοπν. (Κίτ. Μάν.)

Ἵποκορ. τοῦ οὐσ. βορραδᾶς ἐκ τοῦ θέμ. τοῦ πληθ. βορραδᾶδες.

Ἐλαφρὸς βόρειος ἄνεμος κοιν.: Πῆρε - φυσάει βορραδάκι κοιν. Κρυερὸ βορραδάκι Μποῆμ ἔνθ' ἄν. || Ἄσμ.

Φύσησε, βορραδάκι μου, καὶ σύ, νοθιά μου, κόψε νὰ ῥθονε δὰ Πολίτικα αὔριο ἢ ἀπόψε

Νάξ. (Ἀπύρανθ.) Συνών. βορραδέλλι, βόρισμα.

βορραδέλλι τό, ἀμάρτ. βορραδέλλ' Ἰμβρ.

Ἵποκορ. τοῦ οὐσ. βορραδᾶς παρὰ τὸ θέμ. τοῦ πληθ. βορραδᾶδες καὶ τῆς παραγωγικῆς καταλ. -έλλι.

Βορραδάκι, ὁ ἰδ.: Κόπ'κι τὸν βορραδέλλ' κι πῆρι πάλ' νότους.

βορραζῶ Λευκ.—Λεξ. Λάουνδ. Μπριγκ. Βλαστ. 362 βορραζῶν Ἡπ. Θράκ. (Αἰν.) Μέσ. ἐβορρασκουμαι Πόντ. (Χαλδ.) ἐβορρασκουμαι Πόντ. (Χαλδ.) βορραζομαι Κύπρ.

Ἐκ τοῦ οὐσ. βορραδᾶς.

Α) Ἐνεργ. **1)** Ἀπροσ. πνέει βόρειος ἄνεμος Λεξ. Λάουνδ. Μπριγκ. **2)** Κυμαίνομαι ὑπὸ τοῦ βορείου ἀνέμου Ἡπ. Θράκ. (Αἰν.) Λευκ.: Ἄσμ.

Ἐνα καράβ' ἀρμένιζι μὲ γριουτραμονάνα

κ' ἱκεῖ βορραζᾶς ἢ θάλασσα, κουάεὺι νὰ τοῦ πνίξη

Αἰν. **3)** Κατευθύνομαι πρὸς βορρᾶν Λεξ. Βλαστ. ἔνθ' ἄν.

Β) Μέσ. **1)** Πρήσκομαι τὰς χεῖρας καὶ τοὺς πόδας ἀπὸ τὴν ψυχρὰν πνοὴν τοῦ βορείου ἀνέμου Κύπρ. **2)** Δροσίζομαι Πόντ. (Χαλδ.): Ἄσμ.

Ἐρχονται τρώγ' ἀσ' σὸν καρπό μ' καὶ πίν' ἄσ' σὸ νερόπο μ' καὶ κείνταν κ' ἐβορρασκονται ἔς σῃ κλωναρί μ' τὰ ῥίζας (ἔρχονται τρώγουν ἀπὸ τὸν καρπὸν μου καὶ πίνουν ἀπὸ τὸ νεράκι μου καὶ κείνται καὶ δροσίζονται εἰς τὰς ῥίζας τοῦ κλωναριοῦ μου).

βορραδᾶς ὁ, βορραδᾶς Πελοπν. (Μάν.) Πόντ. (Οἰν.) βορραδᾶ Καλαβρ. (Μπόβ.) βορραδᾶς κοιν. καὶ Καππ. (Σίλ.) βορραδᾶς Πελοπν. (Κίτ. Μάν.) βορραδᾶς βόρ. ιδιῶμ. βορραδᾶς Σκῆρ. βορραδᾶς Σαμοθρ. βορραδᾶς Λέσβ. (Τελών.) βορραδᾶς Ζάκ. βορραδᾶς Τσακων. βορραδᾶς Καλαβρ. (Κοντοφ.) βορραδᾶς Δ. Κρήτ. Ἰκαρ. βορραδᾶς Α.Κρήτ. βορραδᾶς Κρήτ. (Κίσαμ.) βορραδᾶς Κύπρ. βορραδᾶς Κύπρ. βορραδᾶς Μακεδ. (Καστορ.) βορραδᾶ ἢ, Καππ.

Ἐκ τοῦ ἀρχ. οὐσ. βορραδᾶς, παρ' ὁ καὶ βορραδᾶς. Τὸ θηλ. βορραδᾶ κατὰ τὸ νοτιᾶ.

1) Βόρειος ἄνεμος κοιν. καὶ Καλαβρ. (Κοντοφ. Μπόβ.) Καππ. (Σίλ. κ. ἄ.) Πόντ. (Οἰν.) Τσακων.: Πῆρε - φυσάει βορραδᾶς. Κρύος βορραδᾶς ποῦ παγώνει τὸν ἄνθρωπο. Φυσᾶν βορραδᾶδες δυνατοὶ κοιν. Βορραδᾶ μέγα (λαῖλαψ, καταιγὶς) Μπόβ. || Φρ. Βορραδᾶς δαγκανομύτης - κοκκαλωτής - καλαρμενιστής (ὅστις οἶονεὶ δάκνει διὰ τῆς δριμύτητός του τὴν μύτην, ὅστις καταψύχων κοκκαλώνει, ὅστις κάμνει τὰ πλοῖα νὰ οὐριοδρομοῦν) Λεξ. Βλαστ. 362 Ἐρχεται σὰ δὸ βορραδᾶ (βιαίως) Πελοπν. (Κουτήφαρ.) Τ' βορραδᾶ τοῦ πιδι (συνών. διαβολόπαιδο) Καστορ. Θὰ κάμ' τοῦ βορραδᾶ νὰ σκάσ' (ἐπὶ τοῦ ἐνεργοῦντος ἐκ πείσματος πρὸς ἰδίαν ζημίαν) Θράκ. Ἡδρεν τὸν βορραδᾶν μπροστά του (ἐπὶ τοῦ συναντῶντος δυσκολίας, ἐκ μεταφ. τῶν ναυτιλλομένων συναντῶντων

ἀντίθετον τὸν βόρειον ἄνεμον, συνών. φρ. τὰ βορραδᾶ μπαστούνια) Κύπρ. || Γνωμ. Ἐ βορραδᾶς εἶναι ἄντρας τὸ ἔνοτιά γυναῖκα (ὁ βόρειος ἄνεμος εἶναι ἰσχυρότερος τοῦ νοτίου) Μεγίστ.

Ὁ βορραδᾶς γεννηματᾶς | κὶ ὁ πουνέντες γαλατᾶς (ὁ βόρειος ἄνεμος εὐνοεῖ τὰ σπαρτὰ καὶ ὁ δυτικός τὰ γαλακτοφόρα ζῶα) Πελοπν. (Βούρβουρ.)

Σὰν - ε - βορραδᾶ καὶ κὰν - νη βορραδᾶ, κὶόλα ἔς τὸ σπιδι σουβλίζον τὰ στέα

Μπόβ. || Ἄσμ.

Κλαίω καὶ παραδέρομαι σὰ δοῦ βορραδᾶ τὸ κῦμα, ὥσπον νὰ βορραδᾶ, μελαχρινό, τὸ σκοτεινό μου μνήμα

Α.Κρήτ.

Ἀποῦ ναι νῆος καὶ δὲ δετᾶ μὲ τοῦ βορραδᾶ τὰ νέφη, εἶδα τὴ θέλει τὴ ζωὴ ἔς τὸ γόσμο νὰ τὴν ἔχη;

αὐτόθ. Πολλάκις, πρὸ πάντων ἐν τῇ ποιήσει, προσωποποιεῖται ἡ λέξις, ὅτε συνήθως συνεκφέρεται μετὰ τοῦ προσδιοριστικοῦ ὀνόματος κύρ:

Ὁ κύρ - βορραδᾶς παρᾶγγειλεν οὐλῶ τῶν καραβιῶνε,

— καράβια π' ἀρμενίζετε; κάτεργα ποῦ κινᾶτε;

ἐμπᾶτε ἔς τὰ λιμάνια σας, γιατί θενὰ φουρήξω...

— Δὲ σὲ φοβοῦμαι, κύρ - βορραδᾶ, φουρήξης δὲ φουρήξης, τί ἔχω καράβι ἀπὸ καργὰ καὶ τὰ κουμπὰ πυξάρι

ΝΠολίτ. Ἐκλογ. 128

Θέλει τὴν γερά θάλασσα μ' ὅλα της τὰ καράβια τσαὶ θέλει τσαὶ τὸ γνῶ - βορραδᾶ γὰ νὰ τοῦ ἀρμενίζη

Θήρα (Οἶα)

Φύσ' σεν ὁ νότος ἔς τὴν βορραδᾶ, χάλασε τὴ φουλά μου,

λάλησε νότος ἔς τὴν βορραδᾶ, πνίγανε τὰ πουλλιά μου

Καππ. **β)** Ὑπὸ τὸν τύπ. κύρ - βορραδᾶς, χορὸς τις γινόμενος ἔξω τοῦ ναοῦ τῆς Παναγίας τῆς Κόχης τὴν 15 Αὐγούστου ἡγουμένου τοῦ ἱερέως Σίφν. **γ)** Ὡς γεωγραφικὸς ὁρος τὸ βόρειον σημεῖον τοῦ ὀρίζοντος κοιν. καὶ Τσακων.: Τὸ σπιδι βλέπει ἔς τὸ βορραδᾶ. Γυρίζω τὸ πρόσωπο ἔς τὸ βορραδᾶ. **2)** Βορειοανατολικὸς ἢ ἀνατολικὸς ἄνεμος Πόντ. (Οἰν.) **3)** Ἡ πρὸς τὸ βόρειον μέρος τοῦ ἐσωτερικοῦ τοιχώματος τοῦ μύλου εὐρισκομένη ὀπή ἢ χρησιμεύουσα ὡς σημεῖον ἀντιστάσεως τοῦ μοχλοῦ, διὰ τοῦ ὁποῖου στρέφεται ὁλόκληρος ὁ κινητὸς τροῦλλος τοῦ ἀνεμομύλου μετὰ τοῦ ἄξονος πρὸς τὴν κατεύθυνσιν τοῦ βορείου ἀνέμου Κύπρ.

Ἡ λ. καὶ ὡς τοπων. Κάρπ. Κρήτ. Λήμν. Σῦρ. καὶ κατὰ πληθ. Βορραδᾶς Ἡπ. Καὶ ὡς ἐπών. Βορραδᾶς Ἀθῆν. (ἡ λ. καὶ μεσν. ἐν ἐγγράφῳ τοῦ 1401, πβ. ΦΚουκουλ. ἐν Λεξικογρ. Ἀρχ. 6(1923) 253), Βορραδᾶς Ἀθῆν. Ἰων. (Κρήν.) Κεφαλλ. Μεγίστ. Ὡς παρων. Βορραδᾶς Νάξ. (Ἀπύρανθ.)

βορραδᾶσμα τό, Ἀθῆν. Ζάκ. Ἰων. (Σμύρν.) Κρήτ. Πειρ. Πελοπν. (Ἡλ. Οἰν.) βορραδᾶσμα Πελοπν. (Κίτ. Μάν.) βορραδᾶσμαν Κύπρ. βορραδᾶσμα Ἀνδρ.

Ἐκ τοῦ ρ. βορραδᾶζω. Ἡ λ. καὶ παρὰ Σομ.

1) Συνήθως κατὰ πληθ., οἱ βόρειοι ἢ βορειοανατολικοὶ ἄνεμοι, ἐτησίαι Ἀθῆν. Ἀνδρ. Ζάκ. Ἰων. (Σμύρν.) Κρήτ. Πειρ. Πελοπν. (Ἡλ. Κίτ. Μάν. Οἰν.): Γνωμ.

Τ' Αὐγούστου τὰ βορραδᾶσματα τὸ Μάι ἀναθυμοῦνται (ἡ εὐκρασία τοῦ Αὐγούστου εἶναι ὡς ἡ τοῦ Μαΐου) Κρήτ. Πειρ. **2)** Τὸ ἐκ τῆς ψύξεως τοῦ βορείου ἀνέμου γεννώμενον οἶδημα ἢ σχίσιμον τῶν χειρῶν καὶ τῶν ποδῶν Κύπρ.

Πβ. βόρισμα.

βορρατζίκος ὁ, Θράκ. (Τσακίλ.)

Ἐκ τοῦ οὐσ. *βορρατζῆς καὶ τῆς παραγωγικῆς καταλ. -ίκος κατὰ τύπον ὑποκοριστικόν.

